

ฌ็อง-ฌาคส์ รูสโซกับการสร้างความชอบธรรมในประชาธิปไตย*

JEAN JACQUES ROUSSEAU AND THE LEGITIMATION OF DEMOCRACY

ดลนภัส จันณณี

Donnapas Chanmanee

เทศบาลตำบลมะขามคู่ จังหวัดระยอง

Makham Khu Subdistrict Municipality, Rayong Province

Corresponding Author E-mail: donnapaschanmanee@outlook.co.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดของฌ็อง-ฌาคส์ รูสโซ เกี่ยวกับการสร้างความชอบธรรมในระบอบประชาธิปไตย โดยวิเคราะห์จากงานเขียนสำคัญของเขา เช่น สัญญาประชาคม ซึ่งรูสโซเสนอว่า ความชอบธรรมทางการเมืองควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของเจตจำนงทั่วไป ซึ่งเป็นเจตจำนงที่มุ่งสู่ประโยชน์ส่วนรวมของประชาชนทั้งหมด ไม่ใช่เพียงการรวมผลประโยชน์ส่วนตัว แนวคิดนี้มีความสำคัญต่อการพัฒนาทฤษฎีประชาธิปไตยสมัยใหม่ โดยเฉพาะในด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง ความเท่าเทียม และดุลยภาพระหว่างเสรีภาพกับความเสมอภาค อย่างไรก็ตาม ยังชี้ให้เห็นข้อท้าทายของการนำแนวคิดของรูสโซมาปรับใช้ในสังคมร่วมสมัย เช่น การสร้างฉันทามติในสังคมพหุวัฒนธรรม ความเสี่ยงจากการกดขี่โดยเสียงข้างมาก และข้อจำกัดในการสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองในสังคมขนาดใหญ่ นอกจากนี้ ยังมีการวิเคราะห์กรณีศึกษาทางการเมือง เช่น การลงประชามติ Brexit และการเคลื่อนไหวของขบวนการ Black Lives Matter ที่สะท้อนความซับซ้อนของการนำแนวคิดเจตจำนงทั่วไปมาประยุกต์ใช้ พร้อมทั้งนำเสนอแนวทางเพื่อเสริมสร้างประชาธิปไตยในปัจจุบัน ได้แก่ การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมือง การสร้างสมดุลระหว่างประชาธิปไตยทางตรงและทางอ้อม และการปกป้องสิทธิชนกลุ่มน้อยผ่านกลไกทางกฎหมายและการส่งเสริมวัฒนธรรมที่เคารพสิทธิมนุษยชน แม้ว่าแนวคิดของรูสโซจะมีข้อจำกัดบางประการ แต่ยังคงมีบทบาทสำคัญในการสร้างประชาธิปไตยที่ชอบธรรมและยั่งยืนในสังคมปัจจุบัน

คำสำคัญ: เจตจำนงทั่วไป; ความชอบธรรมทางการเมือง; การมีส่วนร่วมทางการเมือง; ประชาธิปไตย

*Received January 11, 2025; Revised February 1, 2025; Accepted February 5, 2025

Abstract

The purpose of this article is to study the concept of Jean-Jacques Rousseau on Establishing Legitimacy in Democracy Analyzed from his important writings, such as the Community Contract, in which Rousseau proposed that political legitimacy should be based on the common will, which is the will aimed at the common good of all people, not just the inclusion of personal interests. This concept is important for the development of modern democratic theory, especially in the areas of political participation, equality, and the balance between freedom and equality. However, it also points to the challenges of applying Rousseau ideas to contemporary society, such as consensus building in a multicultural society, the risk of majority oppression, and limitations in creating political participation in large societies. In addition, it analyzes political case studies such as the Brexit referendum and the Black Lives Matter movement, reflecting the complexity of applying the concept of common will. balancing direct and indirect democracy and protecting minority rights through legal mechanisms and promoting a culture that respects human rights. Although Rousseau's ideas have some limitations, they still play an important role in building a legitimate and sustainable democracy today.

Keywords: General Will; Political Legitimacy; Political Participation; Democracy

บทนำ

แนวคิดเรื่อง ความชอบธรรมทางการเมือง เป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนา ระบอบประชาธิปไตยที่ยั่งยืนและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในทุกยุคสมัย ในศตวรรษที่ 18 ฌ็อง-ฌาคส์ รูสโซ นักปรัชญาชาวฝรั่งเศส ได้วางรากฐานแนวคิดที่ทรง อิทธิพลในเรื่องนี้ผ่านผลงาน The Social Contract ซึ่งเขาเสนอว่า ความชอบธรรมทาง การเมืองควรตั้งอยู่บนเจตจำนงทั่วไป (General Will) ที่เน้นผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่า ความต้องการของปัจเจกบุคคล รูสโซยังชี้ให้เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของ ประชาชนและการสร้างดุลยภาพระหว่างเสรีภาพและความเสมอภาค (Rousseau, 1762;

Bertram, 2017) แนวคิดดังกล่าวได้สร้างผลกระทบสำคัญต่อการพัฒนาทฤษฎีประชาธิปไตยในยุคสมัยใหม่ อย่างไรก็ตาม การนำแนวคิดของรุสโซมาประยุกต์ใช้ในบริบทสังคมร่วมสมัยเผชิญข้อท้าทายหลายประการ เช่น การสร้างฉันทามติในสังคมพหุวัฒนธรรมที่เต็มไปด้วยความแตกต่างทางความคิดและวิถีชีวิต ความเสี่ยงของการเกิดการกดขี่โดยเสียงข้างมาก (Tyranny of the Majority) และข้อจำกัดในการมีส่วนร่วมของประชาชนในสังคมที่มีขนาดใหญ่และซับซ้อน (Taylor, 2019; Cohen, 2020)

นอกจากนี้ กรณีศึกษาทางการเมือง เช่น การลงประชามติ Brexit ในปี 2016 และขบวนการ Black Lives Matter ยังสะท้อนถึงความซับซ้อนของการนำเจตจำนงทั่วไปมาปรับใช้ในบริบทที่มีความขัดแย้งสูง การสร้างดุลยภาพระหว่างเสียงส่วนใหญ่กับสิทธิชนกลุ่มน้อยจึงเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตยร่วมสมัย (Martinez, 2021; Williams, 2021)

ผู้เขียนจึงสนใจที่จะศึกษาความชอบธรรมในระบอบประชาธิปไตยผ่านแนวคิดของรุสโซ โดยมุ่งวิเคราะห์บทบาทของเจตจำนงทั่วไป การมีส่วนร่วมของประชาชน และแนวทางในการปรับใช้แนวคิดนี้เพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับประชาธิปไตยในยุคปัจจุบัน

พื้นฐานแนวคิดเรื่องความชอบธรรมทางการเมืองของรุสโซ

ฌ็อง-ฌาคส์ รุสโซ (Jean-Jacques Rousseau) ได้วางรากฐานแนวคิดเรื่องความชอบธรรมทางการเมืองที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยสมัยใหม่อย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผ่านงานเขียนสำคัญ “สัญญาประชาคม” (The Social Contract) ซึ่งตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1762 รุสโซเสนอว่าความชอบธรรมทางการเมืองต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการยินยอมของประชาชน ไม่ใช่จากอำนาจเบ็ดเสร็จหรือจารีตประเพณี (Bertram, 2017)

รุสโซปฏิเสธแนวคิดเรื่องสิทธิตามธรรมชาติของฮอบส์และล็อกที่มองว่ามนุษย์มีสิทธิติดตัวมาแต่กำเนิด แต่เสนอว่าสิทธิและเสรีภาพที่แท้จริงจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมนุษย์เข้าร่วมในสัญญาประชาคมและยอมอยู่ภายใต้เจตจำนงทั่วไป (General Will) เท่านั้น (Cohen, 2010) เจตจำนงทั่วไปในความหมายของรุสโซไม่ใช่เพียงการรวมผลประโยชน์ส่วนตัวของปัจเจกชน แต่เป็นเจตจำนงร่วมที่มุ่งสู่ประโยชน์ส่วนรวมของชุมชนการเมืองและแนวคิดพื้นฐานสำคัญอีกประการหนึ่งคือการเชื่อมโยงระหว่างเสรีภาพกับความเสมอภาค รุสโซเชื่อว่าเสรีภาพที่แท้จริงจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อประชาชนมีความเสมอภาคกันทางการเมือง การที่ประชาชนต้องเชื่อฟังกฎหมายที่ตนเองเป็นผู้บัญญัติผ่านเจตจำนงทั่วไปนั้น

ไม่ได้ทำให้สูญเสียเสรีภาพ แต่กลับเป็นการได้มาซึ่งเสรีภาพที่แท้จริง (Neuhouser, 2008) แนวคิดนี้มีอิทธิพลอย่างมากต่อการพัฒนาทฤษฎีประชาธิปไตยในเวลาต่อมา อีกทั้ง รุสโซ ยังเน้นย้ำความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงของพลเมือง โดยมองว่า อำนาจอธิปไตยของประชาชนไม่สามารถแบ่งแยกหรือมอบให้ผู้อื่นได้ (Simpson, 2006) แนวคิดนี้แตกต่างจากนักคิดร่วมสมัยอย่างมองเตสกีเออที่สนับสนุนระบบผู้แทน การเน้นย้ำ การมีส่วนร่วมโดยตรงของรุสโซสะท้อนให้เห็นว่าเขามองความชอบธรรมทางการเมืองว่า ต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันของพลเมืองในกระบวนการทางการเมือง

แนวคิดของรุสโซเรื่อง ความชอบธรรมทางการเมืองสามารถนำมาวิเคราะห์ เหตุการณ์ทางการเมืองร่วมสมัยได้อย่างน่าสนใจ โดยเฉพาะในประเด็นความขัดแย้ง ระหว่างเจตจำนงทั่วไปกับผลประโยชน์เฉพาะกลุ่ม สอดคล้องการศึกษาของ Urbinati (2019) ซึ่งชี้ให้เห็นว่า วิกฤตประชาธิปไตยในหลายประเทศสะท้อนความล้มเหลวในการสร้าง เจตจำนงทั่วไปที่แท้จริง โดยมีกรณีศึกษา คือ การลงประชามติ Brexit ในสหราชอาณาจักร ปี ค.ศ. 2016 เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนของความท้าทายในการค้นหาเจตจำนงทั่วไป แม้ผลการ ลงประชามติจะสะท้อนเสียงข้างมาก แต่ความแตกแยกทางความคิดที่เกิดขึ้นและ ผลกระทบระยะยาวต่อสังคมสะท้อนให้เห็นว่าการตัดสินใจดังกล่าวอาจไม่ใช่เจตจำนงทั่วไป ในความหมายของรุสโซ (Taylor, 2020) เพราะไม่ได้นำไปสู่ประโยชน์ส่วนรวมของชุมชน การเมืองอย่างแท้จริง และการเคลื่อนไหวทางสังคมกรณีขบวนการ Black Lives Matter แสดงให้เห็นถึงความพยายามในการสร้างเจตจำนงทั่วไปผ่านการเคลื่อนไหวทางสังคม การเรียกร้องความเป็นธรรมและความเสมอภาคไม่ใช่เพียงเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มใดกลุ่ม หนึ่ง แต่เป็นการมุ่งสู่การสร้างสังคมที่เป็นธรรมสำหรับทุกคน สอดคล้องกับแนวคิดของ รุสโซที่ว่า เจตจำนงทั่วไปต้องนำไปสู่ประโยชน์ส่วนรวม (Williams, 2021) แนวคิดของ รุสโซจึงมีจุดแข็งในการเน้นย้ำความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการสร้าง ฉันทามติในสังคม อย่างไรก็ตาม การนำมาปรับใช้ในสังคมสมัยใหม่ที่มีความซับซ้อนและ หลากหลายมากขึ้นจำเป็นต้องคำนึงถึงข้อจำกัดบางประการ เช่น

1. ความท้าทายในการสร้างฉันทามติในสังคมพหุวัฒนธรรม
  2. ความเสี่ยงที่เสียงข้างมากอาจละเมิดสิทธิของชนกลุ่มน้อย
  3. ความยากลำบากในการสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงในสังคมขนาดใหญ่
- อย่างไรก็ตาม หลักการพื้นฐานของรุสโซเรื่องความชอบธรรมทางการเมืองที่ต้อง ตั้งอยู่บนการยินยอมของประชาชนและการมุ่งสู่ประโยชน์ส่วนรวม ยังคงมีความสำคัญ อย่างยิ่งต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในปัจจุบัน

สรุปได้ว่า แนวคิดของรุสโซ่เกี่ยวกับความชอบธรรมทางการเมืองได้วางรากฐานสำคัญให้กับการพัฒนาประชาธิปไตยสมัยใหม่ โดยเสนอว่า ความชอบธรรมทางการเมืองต้องมาจากการยินยอมของประชาชนผ่านเจตจำนงทั่วไปที่มุ่งสู่ประโยชน์ส่วนรวม ไม่ใช่เพียงการรวมผลประโยชน์ส่วนตัวของปัจเจกชน แนวคิดนี้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงของพลเมืองและความสัมพันธ์ระหว่างเสรีภาพกับความเสมอภาคทางการเมือง เมื่อพิจารณาการประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ร่วมสมัย เช่น กรณี Brexit และขบวนการ Black Lives Matter พบว่า การสร้างเจตจำนงทั่วไปในสังคมปัจจุบันมีความท้าทายหลายประการ ทั้งความยากลำบากในการสร้างฉันทามติในสังคมพหุวัฒนธรรม ความเสี่ยงที่เสียงข้างมากอาจละเมิดสิทธิของชนกลุ่มน้อย และข้อจำกัดในการสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงในสังคมขนาดใหญ่ อย่างไรก็ตาม หลักการพื้นฐานของรุสโซ่เรื่องความชอบธรรมทางการเมืองที่ต้องมาจากการประชาชนและการมุ่งสู่ประโยชน์ส่วนรวม ยังคงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาและแก้ไขวิกฤตประชาธิปไตยในปัจจุบัน

การสร้างความชอบธรรมประชาธิปไตยผ่านการมีส่วนร่วมของพลเมือง

รุสโซ่ให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการมีส่วนร่วมของพลเมืองในฐานะที่เป็นกลไกสำคัญในการสร้างความชอบธรรมให้กับระบอบประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมไม่ใช่เพียงการใช้สิทธิเลือกตั้ง แต่หมายถึงการเข้าร่วมในกระบวนการตัดสินใจทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง และมีความหมาย (Pateman, 2012) แนวคิดนี้มีอิทธิพลอย่างมากต่อทฤษฎีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) ในเวลาต่อมา

กลไกการสร้างความชอบธรรมผ่านการมีส่วนร่วมของพลเมืองสร้างความชอบธรรมให้กับระบอบประชาธิปไตยใน 3 มิติสำคัญ (Warren, 2017)

1. มิติด้านการกำหนดนโยบาย การมีส่วนร่วมทำให้นโยบายสาธารณะสะท้อนความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง เช่น การจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วมในเมืองพอร์ต อเลเกอร์ ประเทศบราซิล ที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดสรรงบประมาณท้องถิ่น การจัดเวทีประชาพิจารณ์เพื่อรับฟังความคิดเห็นก่อนการตัดสินใจในนโยบายสำคัญ และการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อรวบรวมข้อเสนอและความคิดเห็นจากประชาชน เป็นต้น

2. มิติด้านการควบคุมตรวจสอบ ประชาชนสามารถตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐได้เพื่อเป็นการป้องกันการใช้อำนาจโดยมิชอบ (Fischer, 2021) รูปแบบการตรวจสอบที่สำคัญ ได้แก่ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของรัฐผ่านกฎหมายข้อมูลข่าวสาร การติดตามการทำงานของผู้แทนและหน่วยงานรัฐผ่านช่องทางต่าง ๆ และการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อ

เผยแพร่ข้อมูลและสร้างการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ เป็นต้น

3. มิติด้านการสร้างพลเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ช่วยพัฒนาคุณภาพพลเมือง โดยเสริมสร้างความเข้าใจในระบบการเมืองและกระบวนการนโยบายสาธารณะ พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการตัดสินใจร่วมกัน และรังจืดสำนึกความรับผิดชอบต่อส่วนรวม โดยรัฐยังเน้นย้ำความสำคัญของการศึกษาพลเมืองในฐานะที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการเตรียมประชาชนให้พร้อมสำหรับการมีส่วนร่วมทางการเมือง (Davis, 2020) การศึกษาพลเมืองควรมุ่งเน้น คือ

1. การพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่พลเมือง ด้วยการการเรียนรู้เกี่ยวกับสิทธิขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย เช่น การจำลองสถานการณ์การใช้สิทธิในบริบทต่าง ๆ และการศึกษากรณีตัวอย่างการละเมิดสิทธิและแนวทางแก้ไข เป็นต้น จะทำให้ประชาชนเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่พลเมืองของตนเองมากขึ้น

2. การสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์และการตัดสินใจ ด้วยการพัฒนาความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลและข่าวสาร และการฝึกทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เช่น การอภิปรายประเด็นสาธารณะในชั้นเรียน การทำโครงการวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ เป็นต้น

3. การปลูกฝังจิตสำนึกสาธารณะและความรับผิดชอบต่อส่วนรวม โดยรูปแบบการมีส่วนร่วมในประชาธิปไตยในบริบทสังคมสมัยใหม่ สามารถพัฒนาไปสู่รูปแบบที่หลากหลายที่มากขึ้น ดังที่ Smith (2019) ได้วิเคราะห์นวัตกรรมการมีส่วนร่วมที่สำคัญได้แก่

1. การปรึกษาหารือสาธารณะ (Public Consultation)
2. งบประมาณแบบมีส่วนร่วม (Participatory Budgeting)
3. สภาพลเมือง (Citizens' Assembly)

4. แพลตฟอร์มการมีส่วนร่วมดิจิทัล (Digital Participation Platforms) อีกทั้งการสร้างการมีส่วนร่วมที่มีความหมายในสังคมสมัยใหม่ต้องเผชิญกับความท้าทายหลายประการ (Young, 2018) เช่น ความเหลื่อมล้ำทางสังคมและเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อโอกาสในการมีส่วนร่วม ความความซับซ้อนของประเด็นนโยบายสาธารณะที่ต้องการความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ข้อจำกัดด้านเวลาและทรัพยากรของประชาชน และการรักษาสมดุลระหว่างประสิทธิภาพการบริหารกับการมีส่วนร่วม ดังนั้น เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมที่มีความหมายในประชาธิปไตยสมัยใหม่ Fischer (2021) ได้เสนอแนวทางดังนี้ คือ

1. พัฒนาระบบสนับสนุนการมีส่วนร่วมที่เข้าถึงได้ง่าย ด้วยการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลสาธารณะที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ทั้งทางกายภาพและออนไลน์ สร้างระบบการรับเรื่องร้องเรียนและติดตามผลที่โปร่งใส และจัดให้มีเจ้าหน้าที่คอยให้คำแนะนำและช่วยเหลือประชาชนในการเข้าถึงข้อมูล

2. สร้างกลไกการมีส่วนร่วมที่หลากหลายและยืดหยุ่น ด้วยการออกแบบระบบที่คำนึงถึงความต้องการของผู้ใช้ และการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับรู้และเข้าใจช่องทางการมีส่วนร่วม

3. เสริมสร้างความรู้และทักษะพลเมืองอย่างต่อเนื่อง ด้วยการพัฒนาความรู้และทักษะพลเมืองต้องทำอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพราะสังคมมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา และควรมีการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ เช่น การอบรม การสัมมนา กิจกรรมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยเน้นการพัฒนาทักษะที่จำเป็น เช่น การคิดวิเคราะห์ การรู้เท่าทันสื่อ การมีส่วนร่วมทางการเมือง และความรับผิดชอบต่อสังคม

4. ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อลดข้อจำกัดด้านเวลาและพื้นที่ ช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูล ความรู้ และบริการต่าง ๆ ได้ทุกที่ทุกเวลา และสามารถใช้อแพลตฟอร์มออนไลน์ในการจัดประชุม อบรม หรือกิจกรรมต่าง ๆ โดยไม่ต้องเดินทาง ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนที่อยู่ห่างไกลหรือมีข้อจำกัดด้านเวลาสามารถมีส่วนร่วมได้มากขึ้น อย่างไรก็ตาม การสร้างการมีส่วนร่วมในสังคมสมัยใหม่ต้องเผชิญกับความท้าทายหลายประการ เช่น ความเหลื่อมล้ำทางสังคมและเศรษฐกิจ ความซับซ้อนของประเด็นนโยบาย และข้อจำกัดด้านเวลาและทรัพยากร จึงมีข้อเสนอแนะในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมที่มีความหมาย ได้แก่ การพัฒนาระบบสนับสนุนการมีส่วนร่วมที่เข้าถึงได้ง่าย การสร้างกลไกการมีส่วนร่วมที่หลากหลายและยืดหยุ่น การเสริมสร้างความรู้และทักษะพลเมืองอย่างต่อเนื่อง และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อลดข้อจำกัดด้านเวลาและพื้นที่

สรุปได้ว่า การสร้างความชอบธรรมประชาธิปไตยผ่านการมีส่วนร่วมของพลเมืองตามแนวคิดของรุสโซ มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมืองใน 3 มิติ ได้แก่ การกำหนดนโยบาย การควบคุมตรวจสอบ และการสร้างพลเมือง โดยให้ความสำคัญกับการศึกษาเพื่อพัฒนาความเข้าใจด้านสิทธิหน้าที่ ทักษะการคิดวิเคราะห์ และจิตสำนึกสาธารณะ แม้จะมีความท้าทายด้านความเหลื่อมล้ำและข้อจำกัดต่างๆ แต่สามารถแก้ไขได้ด้วยการพัฒนาระบบสนับสนุนที่เข้าถึงง่าย สร้างกลไกที่ยืดหยุ่น เสริมสร้างความรู้อย่างต่อเนื่อง และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อลดข้อจำกัด

การประยุกต์ใช้แนวคิดของรุสโซในบริบทประชาธิปไตยร่วมสมัย

แนวคิดของรุสโซในบริบทประชาธิปไตยร่วมสมัยมีความท้าทายและข้อควรพิจารณาหลายประการ บทความนี้วิเคราะห์การนำแนวคิดของรุสโซมาปรับใช้ในสังคมปัจจุบัน โดยเฉพาะในประเด็นการสร้างเจตจำนงทั่วไป (General Will) และการเสริมสร้างความชอบธรรมประชาธิปไตย โดยข้อท้าทายที่เห็นได้ชัด คือ การสร้างเจตจำนงทั่วไปในสังคมพหุวัฒนธรรมสมัยใหม่ที่มีความหลากหลายทางความคิด ความเชื่อ และวิถีชีวิต ซึ่งแตกต่างจากสังคมที่รุสโซใช้เป็นบริบทในการพัฒนาแนวคิดของเขา การสร้างเจตจำนงทั่วไปในสังคมที่มีความแตกต่างหลากหลายจึงเป็นความท้าทายสำคัญ (Taylor, 2019) ความขัดแย้งระหว่างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและความพยายามในการสร้างฉันทามติร่วมกันจึงเป็นประเด็นที่ต้องได้รับการจัดการอย่างระมัดระวัง เพราะการรักษาสมดุลระหว่างการเคารพความแตกต่างทางวัฒนธรรมกับการสร้างค่านิยมร่วมเป็นสิ่งจำเป็น โดย Kymlicka (2018) ก็ได้เสนอว่า การสร้างเจตจำนงทั่วไปในสังคมพหุวัฒนธรรมต้องอยู่บนพื้นฐานของการยอมรับความแตกต่างและการสร้างพื้นที่สาธารณะที่เปิดกว้างสำหรับการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น แม้รุสโซจะเน้นย้ำความสำคัญของเสียงส่วนใหญ่ แต่ในระบอบประชาธิปไตยสมัยใหม่ ต้องระวังไม่ให้เกิดการละเมิดสิทธิของชนกลุ่มน้อย ฉะนั้นการใช้เสียงข้างมากโดยปราศจากการคำนึงถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของทุกคนอาจนำไปสู่การกดขี่โดยเสียงข้างมาก (Tyranny of the Majority) (Cohen, 2020) ดัง Martinez (2021) ที่ชี้ให้เห็นว่า การป้องกันการเกิดเผด็จการโดยเสียงข้างมากต้องอาศัยกลไกทางกฎหมายและสถาบันที่เข้มแข็ง รวมถึงการสร้างวัฒนธรรมการเคารพสิทธิมนุษยชนและความเป็นพหุนิยมในสังคม

แนวคิดของรุสโซ สามารถนำมาปรับใช้ในการเสริมสร้างความชอบธรรมประชาธิปไตยในปัจจุบันได้ ซึ่งสามารถทำได้หลายแนวทาง คือ

1. การพัฒนาการมีส่วนร่วมที่มีความหมาย โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมทางการเมืองเพื่อเปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Wilson, 2022)
2. การสร้างสมดุลระหว่างประชาธิปไตยทางตรงและทางอ้อม ผ่านการผสมผสานระหว่างการมีส่วนร่วมโดยตรงของประชาชนกับระบบตัวแทน
3. การเสริมสร้างการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง เน้นการพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์และการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีความรับผิดชอบ จะเห็นว่าการประยุกต์แนวคิดของรุสโซเพื่อเสริมสร้างประชาธิปไตยในปัจจุบันสามารถทำได้โดย

พัฒนาโลกการมีส่วนร่วมด้วยเทคโนโลยี สร้างสมดุลระหว่างประชาธิปไตยทางตรงและทางอ้อม และส่งเสริมการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง การสร้างสมดุลระหว่างเสียงส่วนใหญ่กับการคุ้มครองสิทธิชนกลุ่มน้อยจึงเป็นหัวใจสำคัญในการเพิ่มความชอบธรรมให้ประชาธิปไตยในยุคสมัยใหม่

สรุปได้ว่า การนำแนวคิดของรุสโซมาปรับใช้ในบริบทประชาธิปไตยร่วมสมัยต้องพิจารณาความซับซ้อนของสังคมสมัยใหม่ ควบคู่ไปกับการสร้างสมดุลระหว่างการเคารพเสียงส่วนใหญ่และการคุ้มครองสิทธิชนกลุ่มน้อย รวมถึงการพัฒนาโลกการมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งล้วนมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความชอบธรรมให้กับระบอบประชาธิปไตยในปัจจุบัน

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาเรื่อง ฌ็อง-ฌาคส์ รูสโซกับการสร้างความชอบธรรมในประชาธิปไตย ต้ององค์ความรู้ใหม่ที่สามารถสังเคราะห์ได้ 3 ประเด็นสำคัญดังนี้

1. การสร้างความชอบธรรมทางการเมืองด้วยเจตจำนงทั่วไป (General Will) แนวคิดของรุสโซเน้นว่าความชอบธรรมทางการเมืองต้องตั้งอยู่บนการยินยอมของประชาชนผ่านเจตจำนงทั่วไปที่มุ่งประโยชน์ส่วนรวม ไม่ใช่เพียงผลประโยชน์ส่วนตัว
2. การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีความหมายเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความชอบธรรมให้ระบอบประชาธิปไตย โดยรวมถึงการกำหนดนโยบาย การตรวจสอบอำนาจ และการพัฒนาคุณภาพพลเมือง
3. สมดุลระหว่างเสียงส่วนใหญ่กับสิทธิชนกลุ่มน้อย ในระบอบประชาธิปไตยร่วมสมัย ต้องระวังไม่ให้เสียงส่วนใหญ่กลายเป็นเครื่องมือในการละเมิดสิทธิของชนกลุ่มน้อย โดยใช้กลไกทางกฎหมายและการสร้างวัฒนธรรมการเคารพสิทธิมนุษยชน โดยผู้เขียนได้สังเคราะห์เป็นภาพองค์ความรู้จากการวิจัย เพื่อให้เกิดความเข้าใจได้โดยง่าย ดังภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

แนวคิดของรุสโซมีศักยภาพในการสร้างประชาธิปไตยที่ยั่งยืน โดยวางรากฐานบนเจตจำนงทั่วไปที่ประชาชนยอมรับร่วมกัน การมีส่วนร่วมของพลเมืองอย่างต่อเนื่องช่วยสะท้อนเสียงของทุกกลุ่มในสังคม ในขณะเดียวกัน การปกป้องสิทธิชนกลุ่มน้อยทำให้ระบอบประชาธิปไตยมีความสมดุลและหลีกเลี่ยงการละเมิดสิทธิ ความยั่งยืนของประชาธิปไตยจึงขึ้นอยู่กับการบูรณาการทั้งสามองค์ประกอบเข้าด้วยกันอย่างสมดุล

สรุป

ฌ็อง-ฌาคส์ รุสโซ เป็นหนึ่งในนักปรัชญาการเมืองที่สำคัญที่สุดในศตวรรษที่ 18 โดยเน้นเรื่อง การสร้างความชอบธรรมในระบอบประชาธิปไตย ผ่านกรอบแนวคิดของเจตจำนงทั่วไป (General Will) ซึ่งรุสโซเชื่อว่า เป็นพื้นฐานของการปกครองที่ยุติธรรมและสะท้อนความต้องการร่วมของประชาชน แนวคิดของรุสโซในงานเขียนชิ้นสำคัญอย่าง The Social Contract ที่ได้นำเสนอความสัมพันธ์ระหว่างเจตจำนงทั่วไป เสรีภาพ และความเสมอภาค พร้อมทั้งชี้ให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจทางการเมืองเป็นหัวใจสำคัญของประชาธิปไตยที่แท้จริง และแนวคิดรุสโซ สามารถประยุกต์ใช้ในสังคมร่วมสมัยที่มีความซับซ้อนและหลากหลายได้ เช่น การสร้างฉันทามติใน

สังคมพหุวัฒนธรรม ความเสี่ยงของการกดขี่โดยเสียงข้างมาก (Tyranny of the Majority) และความยากลำบากในการทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในสังคมขนาดใหญ่ แม้ว่าแนวคิดของรูโซจะมีข้อจำกัด แต่ก็มีความสำคัญในการสร้างประชาธิปไตยที่ยั่งยืน โดยเสนอกลยุทธ์ที่สำคัญ ได้แก่ 1. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านเทคโนโลยีและนวัตกรรม 2. การสร้างสมดุลระหว่างประชาธิปไตยทางตรงและทางอ้อม และ 3. การปกป้องสิทธิชนกลุ่มน้อยผ่านกลไกทางกฎหมายและวัฒนธรรมที่เคารพสิทธิมนุษยชน ดังนั้น แนวคิดของรูโซจึงยังคงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตยสมัยใหม่ โดยเฉพาะในยุคที่สังคมต้องเผชิญกับกระแสประชานิยมและการรวมศูนย์อำนาจ การผสมผสานแนวคิดของรูโซเข้ากับกลไกประชาธิปไตยร่วมสมัยสามารถช่วยสร้างความชอบธรรมทางการเมืองและนำไปสู่ระบอบประชาธิปไตยที่ยั่งยืนและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- Bertram, C. (2017). Jean Jacques Rousseau. In E. N. Zalta (Ed.), *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Summer 2017 ed.). Retrieved January 11, 2025, from <https://plato.stanford.edu/entries/rousseau/>
- Cohen, J. (2010). *Rousseau: A Free Community of Equals*. UK: Oxford University Press.
- Cohen, J. (2020). Democracy and plurality: Addressing the challenge of majority tyranny. *Political Theory*, 48(2), 167-189.
- Davis, R. (2020). Civic Education in Modern Democracy. *Journal of Political Science*, 45(2), 156-178.
- Fischer, M. (2021). Innovations in Democratic Participation. *Democratization*, 28(4), 789-806.
- Kymlicka, W. (2018). *Multicultural citizenship: A liberal theory of minority rights* (2nd ed.). UK: Oxford University Press.
- Martinez, R. (2021). Institutional safeguards against majority tyranny: Contemporary perspectives. *Journal of Democracy*, 32(1), 78-92.
- Neuhouser, F. (2008). *Rousseau's Theodicy of Self-Love: Evil, Rationality, and the Drive for Recognition*. UK: Oxford University Press.

- Pateman, C. (2012). Participatory Democracy Revisited. *Perspectives on Politics*, 10(1), 7-19.
- Simpson, M. (2006). *Rousseau's Theory of Freedom*. USA: Continuum Studies in Philosophy.
- Smith, G. (2019). *Democratic Innovations: Designing Institutions for Citizen Participation*. UK: Cambridge University Press.
- Taylor, C. (2019). Democratic legitimacy in multicultural societies. *Political Studies Review*, 17(3), 267-281.
- Warren, M. (2017). A Problem-Based Approach to Democratic Theory. *American Political Science Review*, 111(1), 39-53.
- Wilson, S. (2022). Digital democracy and citizen participation: Innovations in contemporary governance. *Government Information Quarterly*, 39(1), 101-115.
- Young, I. M. (2018). *Inclusion and Democracy*. UK: Oxford University Press.